

DRUG KAMPEN

Utvärdering av Drogkampen 1997-2000

2000-12-06

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING, s 4

PROJEKTET, s 5

**Idé
Vision
Mål
Synsätt
Metod
Fyra hörnstenar
Fyra delävlingar
De fyra livsvillkoren
Samarbete**

UTVÄRDERINGEN, s 8

LEDNINGSGRUPPEN, s 8

PROJEKTETS OLIKA DELAR, s 8

**Uppvärmningen
Starten
Kampen
Finalen
Festen med prisutdelningen
Äventyrsresan
Andra och tredje priset
Hela Drogkampen**

EKONOMIN, s 12

**Kommentar 1997-1998
Kommentar 1998-1999
Kommentar 1999-2000
Budget och utfall 1997-2000
Sponsorerna**

MÅLGRUPP OCH INRIKTNING, s 16

INFORMATION, s 17

KÄNDISAR, s 18

NÅDDE DROGKAMPEN MÅLET?, s 19

**Sidoeffekter
Den årliga drogenkäten
Närpolisens bedömning
12-årsenkäten
Världshälsoorganisationen – WHO**

INTERNATIONELL FORSKNING, s 24

DROGKAMPENS FRAMTID, s 24

NÅGRA LÄRDOMAR, s 25

AVSLUTANDE KOMMENTAR, s 25

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR, s 28

KOMPLETTERANDE MATERIAL, s 28

SAMMANFATTNING

En ny pedagogisk idé föddes i Upplands Väsby hösten 1997. Det treåriga projektet Drogkampen startades. En tävling som syftade till att ge eleverna kunskaper och upplevelser som skulle mynna ut i ett personligt ställningstagande: **Ett liv fritt från droger – en självklarhet!**

Drogkampen utgår från att den traditionella droginformation, med fixeringen vid de olika preparaten och den egna kroppen, har ett alltför snävt betraktelsesätt. Drogerna måste ses i ett vidare sammanhang. Drogkampen har också lämnat pekpinarna och fokuserar i stället på det positiva och hälsosamma med ett liv fritt från droger. I elevfoldern uttrycks detta synsätt med:

Du är viktig – Du är värdefull – Du bestämmer
LEV ETT HÄRLIGT LIV!

Drogkampen är ett treårigt projekt som drivits av Upplands Väsby kommun i samarbete med närpolisen. Länsstyrelsen har bidragit med 100 000 kr per år. Drogkampen har också haft ett stort inslag av ideell medverkan, bl.a. i form av olika tävlingsstationer.

Droger är ämnen som är sinnesförändrande och/eller beroendeframkallande – exempelvis tobak, alkohol, narkotika, anabola steroider, vissa läkemedel och ämnen som man kan sniffa. Särskild uppmärksamhet riktar Drogkampen mot tobak och alkohol, eftersom dessa droger ofta fungerar som inkörsportar till andra droger.

Drogkampens fyra hörnstenarna är tävlingen, elevkraften, föräldrastödet och det breda samhällsengagemanget. Vårt pedagogiska budskap är de fyra livsvillkoren – Jag själv, Mina relationer, Samhället och Miljön – de livsområden som kan skadas om någon använder droger. Drogkampen bedrivs bland samtliga elever i skolår sex. Alla sexor – 54 klasser och ca 1 400 elever – har deltagit i Drogkampen under dessa tre år. Eleverna tävlar klassvis om en äventyrsresa. Tävlingen, som består av fyra olika deltävlingar, pågår från höstterminen fram till maj då finalen äger rum. Prispengarna får Drogkampen genom sponsorer. Bland dessa har **H M Konungen**, genom anslag ur Prins Carl Gustafs stiftelse, funnits alla tre åren.

Samtliga elever och lärare har t ex genom enkäter fått påverka Drogkampens utformning.

Av kommunens drogenkät framgår, att så stor andel som en tredjedel av åttondeklassarna uppgivit att de blivit mer negativt inställda till droger på grund av Drogkampen. En mycket hög andel med tanke på att två år gått sedan de deltog i Drogkampen.

Enligt Nordvästra sjukvårdsområdets 12-årsenkät skiljer sig resultaten mellan kommunerna i vissa fall kraftigt åt. 12-åringarna i Upplands Väsby har få bästa kompisar som röker (8 % mot 21 % i Sollentuna och 23 % i Sundbyberg). Den lägsta andelen tolvåringar som under det senaste året druckit alkohol finns också i Upplands Väsby (12 % mot 24

% i Sundbyberg och 28 % i Sollentuna).

Världshälsoorganisationen har granskat Drogkampen och projektet kommer att finnas med i **WHO:s årsrapport 2000**.

Drogkampen har mött ett starkt gensvar och det finns därför ett stort behov av att bygga vidare på den grund som lagts. Det är både nödvändigt att satsa på uppföljningsarbetet i skolår 7-9 och att utveckla samarbetet med gymnasiet. Drogkampen är slutförd som projekt men lever vidare i Upplands Väsby kommun under utbildningsnämnden.

Tävlingen i sexan är en god början. **Men innan uppföljningsverksamheten från skolår 7 och uppåt är utvecklad, är det inte möjligt att räkna med bestående resultat i Drogkampen.** Detta är ett av de områden Drogkampen, i samarbete med utbildningsförvaltningen och rektorerna, behöver ägna speciell uppmärksamhet åt under den närmaste tiden!

I samverkan med IOGT-NTO och IOGT-NTOs Juniorförbund ska Drogkampen också ta första steget mot att förverkliga visionen från hösten 1997:

Drogkampen blir en etablerad pedagogisk metod, där klasser från olika kommuner i hela Sverige tävlar mot varandra.

PROJEKTET

Idé

Sedan 1996 genomför Upplands Väsby kommun en drogenkät bland högstadieläverna. Denna har visat, att förhållandena i vår kommun inte är annorlunda än i landet i övrigt. Kommunens slutsats blev, att det aktuella läget i kombination med den liberaliseringsvåg som går fram genom Europa kräver ett aktivt engagemang av alla vuxna i samhället. Därför tog Upplands Väsby kommun den 1 oktober 1997 ett nytt grepp i det förebyggande drogarbetet; projektet Drogkampen startades.

Formen för Drogkampen växte fram under stark tidspress hösten 1997. Efter ett par månaders idéarbete presenterades Drogkampen för såväl kommunala tjänstemän som politiker. Mottagandet i lärargruppen var blandat. Det mest fascinerande så här i efterhand är, att Drogkampen som idé var så intressant att flera sponsorer var beredda att satsa pengar på en helt oprövad metod. Inget konkret arbete fanns att peka på. Bara våra visioner. Ledningsgruppen, ett arbetsutskott och de första idégrupperna bildades och en klass utsågs till referensklass för att testa våra idéer på. En bärande idé var att bredda basen, så att inte enbart kommunala tjänstemän var representerade. Den första deltävlingen – Starten – genomfördes under mars månad 1998. Efter en tidsmässigt komprimerad version av följande deltävling – Kampen – avslutades det första året med final samt fest och prisutdelning planenligt i maj månad.

Vision

- ❖ Drogkampen föder en ungdomsvärld fri från droger.
- ❖ Drogkampen blir en etablerad pedagogisk metod, där klasser från olika kommuner i hela Sverige tävlar mot varandra.

Mål

- ❖ Drogkampen ska skapa en positiv attityd till ett liv fritt från droger.
- ❖ Drogkampen ska bidra till att ge ungdomarna en uppväxt fri från droger.
- ❖ Drogkampen ska minska våld och vandalisering samt förebygga ungdomskriminalitet.

Synsätt

Droginformationen i skolorna har enligt Skolverket varit alltför präglad av risker och de olika preparatens effekter. ”Tillgänglig forskning visar att en sådan fakta- och riskfixerad undervisning snarare ökar elevernas nyfikenhet och vilja att prova alkohol och andra droger.” Se Skolverkets pressmeddelande 2000-01-14, bilaga 14. Drogkampen har velat lämna pekspinnarna och i stället fokusera på det positiva och hälsosamma med ett liv fritt från droger. Fixeringen vid den egna kroppen är också ett alltför snävt betraktelsesätt. Drogerna måste ses i ett vidare sammanhang. Se nedan under rubriken De fyra livsvillkoren. Drogkampen tilltror eleverna förmågan att fatta kloka beslut för sina liv mot bakgrund av den information som tävlingen ger. I elevfoldern uttrycks detta synsätt med:

Du är viktig – Du är värdefull – Du bestämmer
LEV ETT HÄRLIGT LIV!

Metod

Under projektets gång har Drogkampen presenterats på följande sätt:

Drogkampen är en ny pedagogisk metod som bygger på vårt intresse för tävlingar. Målet är att förmedla kunskap och upplevelser som mynnar ut i ett personligt ställningstagande: ETT LIV FRITT FRÅN DROGER - EN SJÄLVKLARHET! Inledningsvis har målgruppen varit samtliga elever i skolår sex. Drogkampen förutsätter ett brett engagemang från elever, föräldrar, skola, företag och samhället i övrigt. Många ideella timmar har lagts ner i projektet.

Fyra hörnstenar

Drogkampen vilar på fyra hörnstenar: **Tävlingen** som är motorn, **elevkraften** som är drivmedlet samt **föräldrastödet** och **det breda samhällsengagemanget** som förutsättning för ett framgångsrikt drogförebyggande arbete. Första året försvann två klasser inför finalen. Andra året hade lärarna i en skola bestämt att de inte skulle delta i Drogkampen. Men eleverna krävde att få delta och lärarna lyssnade på dem. En påtaglig bekräftelse på vad elevkraften betyder!

Fyra deltävlingar

En klass bildar ett lag. Såväl praktiska som teoretiska begåvningar behövs. Drogkampen är indelad i fyra deltävlingar med olika karaktär: **Uppvärmningen, Starten, Kampen och Finalen**. Första priset är en äventyrsresa. Samtliga sexor i kommunen – 54 klasser och ca 1 400 elever – har under de tre gångna läsåren deltagit i Drogkampen. Föräldramedverkan har under projektetiden utvecklats till att vid finalen 2000 omfatta lika många föräldrar som elever.

De fyra livsvillkoren

Som en röd tråd genom hela projektet har vårt pedagogiska budskap gått. De fyra livsvillkoren beskriver vilka livsområden som kan skadas av drogerna: **Jag själv, Mina relationer, Samhället och Miljön**.

Samarbete

Drogkampen har drivits i samarbete med närpolisrådet och i samverkan med företag, kyrkor samt andra organisationer och föreningar. Projektet har utformats med hjälp av idégrupper – bestående av gymnasieelever, skolpersonal och personer från många olika samhällsområden – för olika delar av projektet. En referensklass – en sexa – användes även under första året för att stämma av våra idéer mot.

Många företag, församlingar m. fl. har sponsrat oss för priser och elevarrangemang. Följande summor avser kontant inbetalda bidrag:

1998	17 företag, församlingar m. fl. med 54 000 kr
1999	25 företag, församlingar m. fl. med 62 000 kr
2000	28 företag, församlingar m. fl. med 77 500 kr

H M Konungen har alla år genom Prins Carl Gustafs stiftelse funnits med bland våra sponsorer. Vissa av ovan nämnda företag har sponsrat Drogkampen genom att inte debitera oss eller genom att rabattera sina kostnader. Andra åter har skänkt Drogkampens klistermärken, CD-skivor mm.

Vid sidan av våra bidragsgivare har dessutom många företag, organisationer och föreningar stött oss med att ideellt anordna tävlingsstationer på finaldagen.

1998	13 tävlingsstationer
1999	20 tävlingsstationer
2000	22 tävlingsstationer

Sammanlagt har projektet engagerat ett tusental personer per läsår. Bara under själva finaldagen 2000 drygt 900 personer.

UTVÄRDERINGEN

Denna utvärdering omfattar de tre år som projektet funnits – från utformningen av idén hösten 1997 till finalen och äventyrsresan 2000. Utvärdering har löpande skett genom en årlig drogenkät, enkäter till elever och lärare om projektets olika delar samt genom dokumentation i ord och bild. Projektets olika delar kommenteras närmare nedan. Därefter beskrivs förändringen av målgrupp och inriktning under projektets gång. Några externa analyser av projektet och internationell forskning på området nämns kort och utvärderingen avslutas med kommunens syn på Drogkampens framtid.

LEDNINGSGRUPPEN

Ledningsgruppen för Drogkampen har bestått av representanter för

- ❖ Kommunstyrelsekontoret
- ❖ Närpolisen
- ❖ Väsby primärvård
- ❖ FMN (Föräldraföreningen mot narkotika)
- ❖ Social- och omvårdnadsförvaltningen
- ❖ Gymnasie- och Komvux-förvaltningen
- ❖ Barn- och ungdomsförvaltningen
- ❖ Serviceförvaltningen
- ❖ Föräldrar

Under första året fanns också ett arbetsutskott bestående av representanter från ledningsgruppen. Detta försvann på grund av tidsbrist. Gymnasie- och Komvux-förvaltningen har under projektiden slagits samman med Barn- och ungdomsförvaltningen till Utbildningsförvaltningen.

PROJEKTETS OLIKA DELAR

På en skala där 1 var sämst och 6 bäst har eleverna och lärarna fått möjlighet att poängsätta Drogkampens olika delar.

Uppvärmningen

Drogkampen startar under höstterminen med Uppvärmningen. Denna innebär att eleverna får sätta sig in i det pedagogiska budskapet: de fyra livsvillkoren. Eleverna diskuterar livsvillkoren i klassen samt tillsammans med sina föräldrar och skriver därefter, vad de tycker är viktigast. Här får klasserna sina första poäng. Högsta möjliga poäng delas ut till de klasser där alla elever gjort uppgiften. Syftet med denna delävling är att eleverna ska **förstå** det pedagogiska budskapet.

<u>År</u>	<u>Elevernas betyg</u>	<u>Lärarnas betyg</u>
1997	Projektidén skapades	
1998	4,3	4,4
1999	4,4	4,1

Skillnaden i lärarnas betyg på Uppvärmningen kan endast förklaras med att lärare bedömer samma sak på olika sätt.

Starten

Starten består av ett gemensamt program för samtliga sjätteklassare i kommunen. De fyra livsvillkoren presenteras och illustreras med hjälp av bl.a. kändisar, film och musik. Här samlar klasserna poäng genom ett så högt deltagarantal som möjligt. Eleverna får nya kunskaper och inspiration för att vinna Drogkampen. Skratt och allvar blandas. Framför allt syftar dagen till att ge eleverna en gemensam **stark upplevelse**. Flera kändisar från bland annat TV har medverkat vid dessa tillfällen. Se vidare under rubriken Kändisar, s 17.

<u>År</u>	<u>Elevernas betyg</u>	<u>Lärarnas betyg</u>
1998	5	4
1999	4,5	4,1
2000	4,6	4,1

Programmet har under åren koncentrerats från en och en halv till en timme. Ljud och ljus har också förbättrats.

Kampen

Kampen är den del av tävlingen som kommer omedelbart efter Starten.

Den pågår under drygt tre månader (första året endast en månad) och består av en eller flera uppgifter som vid fyra tillfällen göms i Lokaltidningen. Syftet med denna del av tävlingen är kunskapsspridning och attitydpåverkan samt att hålla intresset vid liv inför finaldagen.

Uppgifterna ger klasserna poäng och anknyter alla till ett av de fyra livsvillkoren:

Jag själv: Gör ett korsord eller en ordfläta samt slogans med budskap från livsvillkor 1.

Mina relationer: Se en bestämd film och diskutera den i klassen samt skriv därefter en berättelse om en familj, där relationerna påverkas av att någon använder droger (livsvillkor 2).

Samhället: Se en bestämd film och skriv en personlig kommentar till den, läs och diskutera kommunens handlingsprogram mot droger för grundskolorna, fritidsgårdarna och gymnasiet samt gör därefter en populärversion av detta. Första året skulle eleverna i stället skriva en debattartikel eller insändare på temat samhället och drogerna (livsvillkor 3).

Miljön: Gör ett mycket stort kollage (5 m² 1999 och 2000) på temat drogerna och vår miljö i kommunen, EU och hela (livsvillkor 4). Poängen delas ut till klassen om kollaget är uppsatt under finalen.

<u>År</u>	<u>Elevernas betyg</u>	<u>Lärarnas betyg</u>
1998	4,5	Mindre än hälften svarade
1999	3,1-4,5	2,9-4,8
2000	2,9-4,3	2,5-4,3

Lägst poäng fick uppgiften att göra en populärversion av handlingsprogrammet. Uppgiften förutsatte gott om tid och engagemang från lärarens sida för att hjälpa eleverna att förstå detta. En av klasserna med språksvårigheter (Sverigefinska skolan) lyckades 1999 emellertid klart bäst med denna uppgift! Många av berättelserna som eleverna skrivit på temat Mina relationer, har varit en mycket stark läsning. Uppenbart en bearbetning av elevernas egna upplevelser!

Finalen

Finalen innebär tre timmars intensivt tävlande på en lördagseftermiddag. Tävlingsuppgifterna består av ett frågeformulär med ett hundratal frågor uppbyggda kring de fyra livsvillkoren samt drygt tjugotalet tävlingsstationer (1998 endast 13 tävlingsstationer) med praktiska utmaningar på Vilundavallen och runt omkring i kommunen. För tävlingsstationerna svarar olika företag, ungdomsorganisationer, föräldraorganisationer, idrottsorganisationer, kyrkor m fl. Radio Stockholm har medverkat varje år. Se vidare under rubriken Tävlingsstationer. Dessutom har vinnarna av Drogkampen föregående år, under de två sista åren arrangerat en egen tävlingsstation.

Dessa lekfulla aktiviteter sker mot den allvarliga bakgrund som eleverna själva målat upp på sina kollage – sammanlagt 100 m² kollage med ett tydligt budskap.

Syftet med finalen är att låta olika begåvningar komma till sin rätt och därigenom bidra till gemenskap och sammanhållning i klasserna. Föräldrarnas medverkan är här särskilt viktig.

Uppgifterna vid dessa stationer är mycket varierande och utformade så, att de innebär helt nya utmaningar för alltifrån tre till tio av klassens elever. Praktiska begåvningar och god samarbetsförmåga premieras här.

1999 kom fler föräldrar än någon väntat hoppas. Vissa klasser hade nästan lika många föräldrar närvarande som elever. År 2000 utökades föräldramedverkan ytterligare så att lika många föräldrar som elever deltog. Från år 2000 består frågedelen av nästan enbart alternativfrågor.

<u>År</u>	<u>Elevernas betyg</u>	<u>Lärarnas betyg</u>
1998	4,6	Mindre än hälften svarade
1999	4,8	5,2
2000	4,7	4,6

Drogkampens bedömning är att finalen höll samma höga kvalitet 1999 och 2000. Skillnaden bestod i att eleverna och lärarna lyckades fördubbla föräldramedverkan. Medeltalet bland lärarna skiftar snabbt om en enstaka lärare avviker från majoritetens uppfattning.

Festen med prisutdelningen

Prisutdelningen äger rum på kvällen efter finalen. Första året var festen i Sporthallen, 1999 fick Drogkampen möjlighet att utan kostnad vara på Scandic Hotel i Infra City och i år var prisutdelningen på nya Kulturhuset. Första året medverkade en rad lokala band. Därefter har festen inramats av populär musik av hög klass. De sista åren har även CD-skivor, som Drogkampen fått från ett skivbolag, utlottats. Kvällen avslutades alla år med ett gemensamt disco.

Första pris är en äventyrsresa till några åländska öar tillsammans med Friluftsförbundet. Andra pris är ett klassbesök på Gröna Lund och tredje pris biobiljetter.

Syftet är att ge alla deltagare en välförtjänt belöning samt att avdramatisera tävlandet och stärka gemenskapen över "klassgränserna".

<u>År</u>	<u>Elevernas betyg</u>	<u>Lärarnas betyg</u>
1998	3,9	Mindre än hälften svarade
1999	4,3	Mindre än hälften svarade
2000	3,7	Mindre än hälften svarade

Projektledningens bedömning är att festen höll högre klass 1999 än 2000. Dels tyckte eleverna att det var bättre artister och dels var lokalen bättre förra året. Nackdelen med Nya Kulturhuset var att eleverna kunde röra sig på tre plan vilket bidrog till en sämre sammanhållning. Drogkampen får överväga formerna bättre till nästa år.

Äventyrsresan

Äventyrsresan börjar veckan före skolavslutningen och omfattar fyra dagar (2000 tre dagar eftersom klassen inte kunde vara borta längre). Klassen besöker en grotta, en stenåldersby, Bommarsunds fästning, cyklar, paddlar, åker viltsafari, badar, leker, dansar, lagar mat på stormkök, äter rökt fisk som eleverna själva varit med och fångat, grillar och sjunger på stranden.

<u>År</u>	<u>Elevernas betyg</u>	<u>Lärarnas betyg</u>
1998	3,8	4,8
1999	4,8	–
2000	5,2	5,4

Anledningen till denna förbättring är förmodligen dels bättre väder, dels lämpligare tidpunkt för att fylla i enkäten samt vissa justeringar i programmet.

Andra och tredje priset

Andrapriset är inträde och åkband på Gröna Lund (värde 255 kr per person år 2000) och tredje priset biobiljetter till hela klassen. Båda priserna är mycket åtråvärda. Ingen enkät gjordes på dessa delar.

Hela Drogkampen

Deltagarna fick 1999 och 2000 betygsätta hela Drogkampen – Uppvärmningen, Starten, Kampen, Finalen och Festen.

<u>År</u>	<u>Elevernas betyg</u>	<u>Lärarnas betyg</u>
1998	–	–
1999	4,5	4,5
2000	4,2	4,1

Drogkampen har, enligt alla ideellt medverkande funktionärer, förbättrats år från år med ett undantag: Festen 2000. Den delen kan förbättras.

EKONOMIN

Kommentar 1997-1998

Utfallet för första läsåret avviker från budgeten genom att kostnaderna för marknadsföring och priser mm blivit väsentligt lägre – 170 000 kr mot budgeterade 450 000 kr – samt att projektledningen blivit 11 000 kr dyrare än beräknat. Finansieringen med sponsring lyckades inte i den omfattning som kalkylerats: 54 000 kr mot budgeterade 450 000 kr.

Kommentar 1998-1999

Utfallet för andra läsåret avviker från budgeten genom att kostnaderna blivit drygt 70 000 kr högre än budgeterat. Anledningen till detta är, att projektet vuxit och därmed behovet av internt administrativt stöd från Serviceförvaltningen. Kostnaderna för Starten och Finalen har kunnat hållas nere på grund av ett stort inslag av sponsring vad gäller lokaler och utomhusytor. En viss del av administrationskostnaderna (1999 – 11 700 kr) redovisas som en del av kostnaderna för finaldagen. Samtliga artister har också medverkat helt gratis!

Kommentar 1999-2000

Det tredje projektåret har kostnaderna blivit ca 186 000 kr högre än budgeterat. Avvikelsen från budgeten har flera orsaker:

Projektet skulle enligt planerna upphöra vid utgången av läsåret 1999/2000. Under våren beslöt utbildningsnämnden att verksamheten skulle fortsätta även läsåret 2000/2001. Därmed avvecklades inte projektet utan har löpt vidare.

Vidare har projektledaren arbetet med samordning av hela kommunens drogförebyggande arbete på uppdrag av folkhälsorådet från och med den 1 januari 1999. Detta var inte budgeterat inom ramen för projektet. Kostnaden för våren 1999 redovisas här.

Internt administrativ stöd var ej budgeterat. Administrationen har dock inte gått att lösa helt på ideell basis utan har fått köpas från serviceförvaltningen.

Glädjande nog har även detta år samtliga kändisar och artister medverkat helt gratis!

Se sidan 57.

Sponsorerna

Drogkampen bygger på ett brett samhällsengagemang. Tanken är att prispengarna ska komma från sponsorer. Första året gjorde projektet ett stort utskick till ca 700 företag. Resultatet blev att kostnaderna och intäkterna gick jämnt ut. Det blev därmed uppenbart att förutsättningen för sponsorstöd är välbyggda relationer.

<u>År</u>	<u>Antalet sponsorer</u>
1998	17
1999	25
2000	29

<u>År</u>	<u>Intäkter</u>
1998	54 000 kr
1999	62 000 kr
2000	77 500 kr

Utöver de kontanta bidragen sponsrade vissa leverantörer sina kostnader eller delar därav. Värdet av dessa insatser överstiger väsentligt summan av de kontanta bidragen. Serviceförvaltningen sponsrade oss med lokal för Starten samt lokaler och utomhusytor på Finalen. Scandic Hotel Infra City upplät gratis lokalen för festen och prisutdelningen.

Som ett inslag i Drogkampens marknadsföring placerades insamlingsbössor hos ICA Supermarket i Väsby Centrum. Detta gav oss ett mindre tillskott.

<u>År</u>	<u>Insamlingsbössorna</u>
1998	748,00 kr
1999	473,50 kr
2000	570,00 kr

Här följer ett citat ur den första utvärderingen:

”Att få sponsorstöd till priserna och tävlingsarrangemangen har varit mycket svårare än vi trott. Många företag tar idag ett allt större socialt ansvar. Detta engagemang riktas dock i första hand mot privatpersoner, föreningar och ideella organisationer. Många företag vill inte sponsra en verksamhet som är en del av den kommunala (eller statliga) verksamheten.”

De följande åren har Drogkampen med en mindre insats fått in mer pengar. Detta beror förmodligen på att Drogkampen nu funnits en tid. Samtidigt har det blivit tydligt, att de personliga relationerna så gott som alltid, är en grundförutsättning för sponsorstöd.

Tack vare sponsorstödet har Drogkampen också kunnat göra en informationsvideo om Drogkampen. Denna har redan visats i olika sammanhang såväl inom som utom kommunen. Informationsvideon utgör samtidigt ett viktigt komplement till denna utvärdering.

Några företag och kyrkor samt andra föreningar och organisationer har velat stödja Drogkampen genom ett praktiskt samarbete i stället för, eller som ett komplement till, kontanta bidrag. Skulle dessa insatser ersättas ekonomiskt, handlade det om åtskilliga tusenlappar.

<u>År</u>	<u>Antalet tävlingsstationer</u>
1998	13
1999	20
2000	21

Här bör också nämnas de insatser som gjorts ideellt i olika idégrupper samt i ledningsgruppen. Skulle dessa personer arvoderats, hade säkert mer än 10 000 kr förbrukats per år.

Slutligen en betydelsefull insikt: Pengar är inte allt. Drogkampen hade inte blivit den framgång den blivit, om allt ideellt engagemang uteblivit!

MÅLGRUPP OCH INRIKTNING

Ursprungligen planerades en liknande satsning i gymnasiets första skolår. Under projektets första år visade sig emellertid förutsättningarna vara annorlunda. Slutsatsen blev att i första hand bör insatserna i sjätte klass följas upp genom högstadiet. Detta ska göras i samverkan med lärarna. En arbetsgrupp – bestående av mellan- och högstadielärare, en representant för FMN och en präst – har under projektets andra läsår utarbetat ett förslag till uppföljningsverksamhet för högstadiet:

För sjuorna diskuterade gruppen drogfrikort och forumteater eller ev. IOGT-NTOs nya Våga-program, för åttorna SANT-konferenser och för niorna droginformatörsutbildning (som vissa elever ska kunna praktisera i lägre klasser).

En utbildningsplan för att genomföra dessa insatser har utarbetats. Utbildningen vänder sig till såväl skolpersonal som föräldrar och andra intresserade. Finansieringen av utbildningen har 1999-2000 skett i samverkan med FMN:s projekt DUVA (Drogfri Uppväxt Vuxnas Ansvar).

Under 1999 berördes gymnasiet på så sätt, att några elever inom ämnet Barn-, kultur- och fritidsverksamhet under vårterminen arbetade med Drogkampen i kursen Projekt och arrangemang (50 p).

INFORMATION

Parallellt med att idén för Drogkampen formades, tog ledningsgruppen i samarbete med en reklamfirma fram en **logotyp** för Drogkampen. Vi lät registrera den hos Patent- och Registreringsverket och nu, tre år senare, är Drogkampens logotyp ett skyddat varumärke (bilaga 7).

Eleverna har varje år fått en varsin folder, där de fyra deltävlingarna och de fyra livsvillkoren beskrivs (bilaga 8). **Lärarna** har fått såväl muntlig som skriftlig information inför Drogkampen varje läsår. I samband med dessa möten har lärarna också fått möjlighet att diskutera uppläggningsen av Drogkampen för det innevarande läsåret. Därefter har fortlöpande information utgått inför varje nytt moment. **Föräldrarna** har informerats genom speciella informationsbrev i mitten av höstterminen samt inför finalen.

Projektet har under åren bl. a. uppmärksammats i följande **tidningar och tidskrifter**:

- ❖ UVen (pedagogiskt blad för skolpersonal) vid ett flertal tillfällen.
- ❖ Kuggen (intern tidning i Upplands Väsby kommun) vid ett flertal tillfällen.
- ❖ Vår Kommun (kommunens externa tidning) fortlöpande
- ❖ Taklaget (Väsbyhem)
- ❖ FMN-nytt vid två tillfällen.
- ❖ Lokaltidningen vid ett tjugotal tillfällen.
- ❖ Metro
- ❖ Folkhälsobladet (Stockholms län)
- ❖ Upsala Nya tidning
- ❖ Tidningen Anhörig vid två tillfällen (varav ett reportage på 3 sidor).
- ❖ Tidningen Åland
- ❖ Södra Dalarnes Tidning
- ❖ Kommunaktuellt
- ❖ Dagens Nyheter

Drogkampen har presenterats med vår **utställning** vid bland annat:

- ❖ Skolmässan i Upplands Väsby, 1999
- ❖ LUFT-konferensen i Uppsala – 9:e nationella stämman mot tobak, 1999.
- ❖ Den nationella folkhälsokonferensen i Eskilstuna, 1999
- ❖ Kampanj mot tobak i Järfälla tillsammans med MVC, BVC, Apoteket och Farmacia, 2000.
- ❖ Sjunde nationella skadeförebyggande konferensen i Nacka, 2000.

Vi har också fått möjlighet att muntligt presentera oss samt att medverka vid olika **sammanträden, kurser, konferenser och seminarier** främst under den sista delen av projektiden:

- ❖ Väsby Centrums Företagareförening
- ❖ Sigtuna kommun
- ❖ Upplands-Bro kommun
- ❖ Söderhamns kommun, 2 gånger

- ❖ Seminarium om barns och ungdomars hälsa i landstingshuset i Stockholm för politiker och tjänstemän inom landsting och kommuner.
- ❖ Västerås stiftskansli
- ❖ Rättvikskonferensen – drogförebyggande konferens arrangerad av Västerås stift.
- ❖ Konferens med Dalarnas länsråd i drogförebyggande arbete.
- ❖ Riksförbundet Smarts, fd. Kontraktnätets, konferens i Fryshuset.
- ❖ Seminarium vid Sveriges största ungdomsmässa Ung Nu 99 i Mariestad.
- ❖ Sjunde nationella skadeförebyggande konferensen i Nacka, 2000.

Vi har under det senaste året även informerat **speciella gäster**:

- ❖ Ledningen för IOGT-NTO
- ❖ Polishögskolan
- ❖ Narkotikakommissionen
- ❖ Landshövding Ulf Adelsohn
- ❖ Våra danska vänner i WHO-projektet Healthy Cities.
- ❖ Studiebesök från Ryssland.
- ❖ Studiebesök från Japan.

Drogkampen har vid ett flertal tillfällen presenterats i **Radio Stockholm** (detta år i det direktsända programmet Mötesplats Stockholm – söndag 14 maj, kl. 14.03–15.00). I **läroboken Psykiatri** (Bonnier Utbildning, 2000) presenteras Drogkampen med bild. Detta läsår finns Drogkampen även med i **Informationskalendern 00-01** som delas ut till samtliga högstadiel elever i kommunen (de åldersgrupper som deltagit i Drogkampen). Vid **Karolinska sjukhuset** har Drogkampen vid ett flertal tillfällen använts som exempel i den folkhälsovetenskapliga utbildningen.

Vi har också en egen **informationsvideo**. Avtalet som reglerar rättigheterna kring denna finns som bilaga 9. Vår **hemsida** har adressen www.drogkampen.nu.

KÄNDISAR

Att få stöd från kändisar har stor betydelse – särskilt bland ungdomar. Drogkampen har kunnat glädja sig åt att alla tre år haft sponsorstöd från **H M Konungen** genom anslag ur Prins Carl Gustafs stiftelse. Flera personer kända från TV har också vid olika tillfällen medverkat i Drogkampen.

Bland kändisarna kan följande nämnas:

Fredrik Berling från SvT:s barn- och ungdomsredaktion, 1998.

Rickard Olsson från SvT:s barn- och ungdomsredaktion, 1999.

Minoo Bigner från SvT:s barn- och ungdomsredaktion, 1999.

Johan Petersson från barnredaktionen, TV 4, 2000.

Christine Meltzer från barnredaktionen, TV 4, 2000.

Nanne Grönwall, Sveriges vinnare i eurovisionsschlagertävlingen, 1998.

Christian Walz, i samband med artistdebuten, 1999.

Ann-Therése Enarsson, Fröken Sverige-kandidat, Fröken Västmanland, 1998.

Maria Karlsson, Fröken Sverige-kandidat, Fröken Stockholm, 1999.

Carola Erixon, Fröken Sverige-kandidat, Fröken Uppland, 2000.

Cesar Pacha, fotbollsspelare från Hammarby, 1998.

Anders Limpar, fotbollsspelare från AIK, 1999.

Kennedy Bakircioglu, fotbollsspelare från Hammarby, 2000.

NÅDDE DROGKAMPEN MÅLET?

Drogkampen ska skapa en positiv attityd till ett liv fritt från droger. Så formulerades Drogkampens första mål.

Vi har fått många bekräftelser från elever att Drogkampens logotyp är rätt. Våra klistermärken och tröjor är eftertraktade även i högre åldrar. Festen och prisutdelningen har de senaste två åren lockat högstadielever. Flera har stått utanför och vädjat om att få komma in. Drogkampen har fått status i ungdomsgruppen.

Genom drogenkäterna har kommunen kunnat konstatera att en tredjedel av eleverna två år efter Drogkampen anser, att de blivit mer negativt inställda till droger på grund av Drogkampen. Se nedan under rubriken Den årliga drogenkäten.

Det andra målet – **Drogkampen ska bidra till att ge ungdomarna en uppväxt fri från droger** – har inte gått att mäta. Det Drogkampen kunnat konstatera är att föräldraengagemanget ökat år från år. 1998 räknades inte antalet deltagande föräldrar. Följande år upplevde funktionärerna som en stor framgång i detta avseende. Vissa klasser hade nästan lika många föräldrar som elever på Finalen. Totalt sett var förhållandet elever/föräldrar, syskon 202/408 – dvs. hälften så många föräldrar och syskon som elever 1999. Resultatet förbättrades ytterligare 2000. Då deltog lika många föräldrar och syskon som elever vid finalen – 386/395. I detta avseende har Drogkampen uppnått målet.

Drogkampen ska minska våld och vandalisering samt förebygga ungdomskriminalitet. Detta vårt tredje mål har närpolisen inte haft

möjlighet att närmare granska. Se vidare nedan under rubriken Närpolisens bedömning.

Projektet hade större (kanske orealistiska) förhoppningar på sponsorer, när Drogkampen startade. Endast 12 % av budgeterade sponsormedel kom in under första året. Det blev nödvändigt att ändra ambitionsnivån. Se vidare under avsnittet Ekonomi.

Å andra sidan har Drogkampen lyckats väl med att skapa **ett brett samhällsengagemang** genom sina många tävlingsstationer. Mest fascinerande är den brokiga blandningen – ungdoms-, idrotts- och föräldraorganisationer samt företag och kyrkor m fl. En bredd ingen tidigare sett i kommunen. Se vidare nedan under Sponsorerna samt bilaga 4-6.

Många människor har **ideellt engagerat** sig för Drogkampen t ex vid finalen, andra har funnits med året runt och bidragit till utvecklingen. Detta inslag har blivit väsentligt större än någon kunnat förutse. Samtidigt har detta engagemang varit en förutsättning för att nå dit Drogkampen nått.

Sist men inte minst bör det framhållas att i samverkan med IOGT-NTO och IOGT-NTOs Juniorförbund ska Drogkampen också ta första steget mot att förverkliga visionen från hösten 1997:

Drogkampen blir en etablerad pedagogisk metod, där klasser från olika kommuner i hela Sverige tävlar mot varandra.

Se vidare nedan under rubriken Drogkampens framtid samt bilaga 13.

Sidoeffekter

Genom Drogkampen har det blivit tydligt att det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdomar behöver samordnas inom kommunen. Drogkampens projektledare har fått denna uppgift och ledningsgruppen har dessutom utsetts att följa upp kommunens handlingsprogram mot droger.

Lärare och elever har intygat att Drogkampen bidrar till att öka sammanhållningen inom klassen. Tävlingsmomentet i sig sammansvetsar klassen. Effekten förstärks av att uppgifterna bygger på och syftar till att bearbeta **elevernas egna tankar** kring de fyra livsvillkoren.

Elevdemokratin har också stärkts genom att elevernas uppfattning om Drogkampen som pedagogisk modell fått flera lärare att omvärdera sin uppfattning. En av dessa tog till sig budskapet om de fyra livsvillkoren så, att hon själv slutade röka efter över 30 års rökning. Dessutom gav hon i sin utvärdering Drogkampen högsta möjliga betyg.

Drogkampens budskap är utformat för sjätteklassare men kan även påverka vuxna. En av projektets närmaste medarbetare och sponsor slutade också röka under projekttiden. (Han hade rökt sen han var sju år!)

Frågorna om uppföljningsarbetet efter Drogkampen i sexan har fört med sig många andra initiativ som exempelvis utbildningsdagar bland vuxna som arbetar med eller är intresserade av barn och ungdomar och SANT-dagar bland åttondeklassarna. Fler initiativ är på gång.

Den årliga drogenkäten

Kommunen har genomfört en drogenkät bland samtliga elever i skolår 7 – 9 under åren 1996, 1997, 1998, 1999 och 2000. En sammanställning av vissa frågor ur dessa enkäter finns som bilaga 10. Några säkra slutsatser om Drogkampen är inte möjligt att dra ur enbart detta material.

I samma enkät riktas några frågor speciellt till de elever som deltagit i Drogkampen föregående läsår, dvs. alla sjuor 1999 och alla sjuor och åttor 2000. Samtliga elever som uppgivit att de ett eller två år tidigare deltagit i Drogkampen fick svara på följande fråga:

”Hur har Drogkampen förändrat din inställning till droger? (Med droger menas cigaretter, snus, alkohol, narkotika, anabola steroider och sånt man kan sniffa.)”

1999 fanns det 416 sjundeklassare. Andelen sjundeklassare (av dem som besvarade denna fråga) som svarade, att de deltog i Drogkampen året innan var 88 %. Hur många dessa elever var går inte att utläsa ur enkäten.

2000 var antalet sjundeklassare och åttondeklassare 399 respektive 397. Andel sjundeklassare och åttondeklassare (av dem som besvarade denna fråga) som svarade, att de deltog i Drogkampen året innan respektive två år tidigare var 89 % respektive 87 %. Hur många dessa elever var går inte att utläsa ur enkäten.

Våren 1999 uppgav 41 % av sjundeklassarna att de blivit mer negativt inställda till droger tack vare Drogkampen. Motsvarande siffra våren 2000 var 39 %. Bland åttondeklassarna svarade samma år 32 % att de blivit mer negativt inställda till droger på grund av Drogkampen. Siffrorna är anmärkningsvärt höga för skolår åtta med tanke på att enkäten genomförts två år efter de deltagit i Drogkampen.

Intressant att notera är, att flickorna i skolår sju bägge åren i väsentligt högre grad angivit att de blivit mer negativt inställda till droger. 1999 gällde detta 48 % av flickorna mot 34 % av pojkarna (genomsnitt 41%). Följande år låg flickorna kvar på 48 % medan pojkarna sjunkit till 31 % (genomsnitt 39 %). Samma år (2000) kunde däremot ingen skillnad noteras mellan flickorna och pojkarna i skolår åtta (33 % mot 32 % – genomsnitt 32 %).

Andra attitydundersökningar bekräftar att drogförebyggande information hos vissa elever får motsatt verkan. Kommunens undersökningar visar på 5 – 6 %. Denna grupp brukar emellertid vara betydligt större. I gruppen som uppgett att de inte påverkats av Drogkampen finns de som var negativt inställda till droger innan Drogkampen började. En viss del av

denna grupp kan dock räknas till dem som blivit mer negativa, eftersom de utan Drogkampen förmodligen varit mindre negativt inställda till droger. Hur stor denna andel är går inte att ange. Totalt sett är resultatet i jämförelse med liknande undersökningar mycket positivt.

Närpolisens bedömning

Här följer ett utdrag ur bedömning 2000-09-13 från närpolischef Göran Blomqvist:

”... Den tredje gruppen som kan ha eller har påverkats av Drogkampen är drygt de 80-90 % ungdomar som lyssnar på samhällets inställning till droger. När vuxenvärlden samstämmigt ger tydliga signaler i skolan, på fritidsgårdarna, inom socialtjänsten, hos polisen och inte minst från föräldrarna, blir det svårt för ungdomarna att blunda för vad som gäller. Här har Drogkampen sannolikt haft en mycket stark inverkan på ungdomarna.

De får på ett roligt sätt praktisera vad som är rätt och fel och stärks att säga nej när tillfället kommer.

Om samhället/vuxna ger tydliga signaler vad gäller droger, får man även andra positiva effekter. Det kan vara möjligt att projektet ”Stolta skola” som syftar till att minska skadegörelsen på skolor och fritidsgårdar på så sätt har fått draghjälp. Det är också möjligt att föräldrar genom Drogkampen givits civilt mod att anmäla ölförsäljning till minderåriga. Polisen har i vart fall fått in flera tips sedan Drogkampen startade. Detta ser jag som en tydlig förändring i lokalsamhället.

En minskad droganvändning kan på lång sikt ge färre bråk på gator och i krogmiljöer och minskade anmälningar om brottslighet i övrigt. Alla dessa faktorer är ju kopplade till varandra...”

Hela skrivelsen återfinns som bilaga 11.

12-årsenkäten

Nordvästra sjukvårdsområdet har undersökt 12-åringars hälsa och levnadsvanor. Enligt denna enkät skiljer sig resultatet mellan kommunerna i vissa fall kraftigt åt. 12-åringarna i Upplands Väsby har få bästa kompisar som röker (8 % mot 21 % i Sollentuna och 23 % i Sundbyberg). Den lägsta andelen tolvåringar som under det senaste året druckit alkohol finns också i Upplands Väsby (12 % mot 24 % i Sundbyberg och 28 % i Sollentuna).

Världshälsoorganisationen – WHO

Drogkampen utvärderades även inom WHO:s program Healthy Cities 1999-2000. Det lokalt tobakspreventiva arbetet granskades i Stockholm och Köpenhamn. Utvärderingen gjordes i form av en s.k. peer review (kollegial granskning). Drogkampen har genom denna utvärdering presenterats i Stockholms och Köpenhamns årsrapporter till WHO för år 2000.

“Peer-review in collaboration with Copenhagen (HC Criteria D.4):

In 1999 Copenhagen and Stockholm started collaboration regarding peer-review of various activities. The first period was March 1999 to May 2000. Activities peer-reviewed during this period were on prevention of tobacco use at the local level and Healthy Shops/ Health Information Centres. In total four objects were peer-reviewed. The work has been documented in five reports, one on each object and one summery report describing the political decisions, the method used, the results and suggestion on improvements. The activities were “Drug-Fight” in Upplands Väsby, a collaborating program (collaboration among various local organisations, children parents and schools staff), “Tobacco work in the Southwest District” “To improve public Health in Södertälje - prevention of tobacco use”.

... “The Drug-fight is of special interest as the project has activated several actors in the local community to be part in the preventive work”. (Utdrag ur Annual Report from the County Council of Stockholm, version 1 August 2000, bilaga 16.)

Av den danska rapporten Peer Review af tobaksprævention i Stockholm framgår bland annat följande:

”Set fra et dansk synspunkt er fremstillingen af rygning som ligestillet med anvendelsen af fx narkotika interessant. Det ville være særligt interessant hvis der i projektet var en redegørelse for om denne ligestilling i særlig grad påvirker formidlingen vedr. rygning. Det er jo påvist at nikotin er et vanedannende stof på linie med narkotika og som sådan er ligestillingen relevant. Det formidlingsmæssige aspekt- om denne ligestilling er nyttig er derimod uafklaret.

Projektet arbejder meget fint med ideen om at forandring og holdningspåvirkning sker i de nære netværk,- skole, familie osv. Og må antages alene på den baggrund at være virksomt.

Det meget store engagement som projektgennemførelsen er præget er meget imponerende. Vi har det indtryk at netop de projektansvarliges store engagement er medvirkende til at det er muligt at involvere det lokale netværk og det store antal børn der deltager i projektet.

Dette forhold er samtidig en stor udfordring i fremtiden idet forankringen og kontinuiteten i det fortsatte projekt og implementeringen af lignende projekter i andre dele af verden forudsætter at projektlederen har det samme store engagement – er en ”ildsjæl”- i samme omfang som i det nærværende projekt.”...

”Drogkampen anbefales at redegøre for på hvilke måder det er nyttigt at arbejde med Droger og heriblandt rygning under et begreb.

Endelig anbefales det at beskrive metoden på en sådan måde at det fremgår, hvorledes projektet forankres i det fortsatte tobakspræventive arbejde uden at være afhængig af enkeltpersoners ildhu.

Det anbefales endvidere, at man forlader tanken om at eksportere Drogkampen til andre dele af Sverige før projektet er forankret og fuldt afprøvet.” Se videre bilaga 15.

INTERNATIONELL FORSKNING

Drogkampen är mycket angelägen för oss alla. Det handlar om vår framtid! Upplands Väsby kommun gläds åt att genom Drogkampen få finnas med i Världshälsoorganisationens årsrapport år 2000 (se ovan). Samtidigt finns en medvetenhet om vad internationell skolforskning visar:

En kontinuerlig undervisning ger bättre effekt på elevernas kunskapsnivå än enstaka temadagar. Drogkampen består av olika deltagare som återkommer under hela läsåret. Tävlingsmomenten sporrar i sig eleverna till ett aktivt deltagande.

Undervisningen måste få **stöd från det omgivande samhället** för att lyckas. Därför verkar Drogkampen för ett brett samhällsengagemang, där företagen, kyrkan, organisationerna och föreningarna har sina givna platser. Många människor i olika åldrar engageras också i arbetsgrupper och som funktionärer.

Föräldrarnas inställning är av stor betydelse för barnens inställning till droger. Detta faktum har bekräftats av flera nordiska undersökningar. På finaldagen hade vissa klasser nästan lika många föräldrar som elever bland deltagarna. Drogkampen gläds åt detta och vill samtidigt vidareutveckla formerna för föräldramedverkan.

Elever testar droger, eftersom man tror, att fler än i verkligheten har testat. Detta s.k. **majoritetsmissförstånd** kan motverkas med hjälp av den årliga drogenkäten som kommunen genomför sedan 1996.

DROGKAMPENS FRAMTID

Eleverna har från början visat att de tror på Drogkampen. De fyra hörnstenarna har visat sig utgöra en god grund att bygga vidare på. Tävlingen som motorn och elevkraften som drivmedlet har mobiliserat föräldrastödet och skapat ett mycket brett samhällsengagemang. Samma sak gäller de fyra livsvillkoren – Drogkampens pedagogiska budskap. Eleverna har på ett speciellt sätt tagit till sig livsvillkor 2 och 4 – Mina relationer och Miljön. Även bland äldre elever och vuxna fungerar de fyra livsvillkoren.

Drogkampen överträffade alla förväntningar. Den går helt enkelt inte att stoppa. Projektet upphör men Drogkampen fortsätter som en del av utbildningsförvaltningens verksamhet. Utbildningsnämnden i Upplands Väsby beslutade 2000-05-17 att Drogkampen skall fortsätta under läsåret 2000/01.

För att öka möjligheterna till stöd från sponsorer bör de juridiska formerna för Drogkampen övervägas. Vissa sponsorer vill inte sponsra en kommunal verksamhet. Andra tänkbara former är privat företag i någon form, ideell förening eller stiftelse.

Ett tiotal videofirmor bildade tillsammans under 1999 ett gemensamt bolag: com.unity. Avsikten var bland annat att tillsammans med kommunen utveckla och sprida Drogkampen till andra kommuner samt att intressera någon TV-kanal för Drogkampen. Erbjudandet har allvarligt övervägts, men Drogkampen har tackat nej mot bakgrund att reglerna för upphandling kan ställa till problem i förhållandet mellan com.unity och kommunen. Dessutom finns en rädsla för att alltför snabbt exponera Drogkampen i TV. Drogkampen behöver mogna ytterligare, så att inte den goda idén enbart en kort period får leva som ett TV-program och därefter förpassas till glömskans domäner. Drogkampen behöver en bred, långsiktig och stabil förankring för framtiden.

Våren 2000 informerade projektledaren IOGT-NTO och IOGT-NTOs Juniorförbund om Drogkampen. De fortsatta samtalen ledde fram till ett intresse att tillsammans gå vidare med Drogkampen. IOGT-NTO och IOGT-NTOs Juniorförbund vill bidra till att Drogkampen sprids till fyra – fem andra kommuner. För detta har de avsatt 150 000 kr för första projektåret. Drogkampens projektledare har anställts för samarbetsuppdraget på deltid centralt på IOGT-NTO från och med 2000-09-01. Projektet ska vara tvåårigt och därefter ev. förlängas eller övergå i permanent verksamhetsform. Se vidare bilaga 13.

Samarbetet kring Drogkampen blir på detta sätt en spännande kombination. En kommunal verksamhet och en stor folkrörelse. Förhoppningsvis öppnar detta även för ytterligare sponsorer.

NÅGRA LÄRDOMAR

Projektledarens personliga reflexioner finns som bilaga 17.

AVSLUTANDE KOMMENTAR

Drogkampen är i full gång för fjärde läsåret. Programmet för sjätteklassarna ska vidareutvecklas. Utvecklingsarbetet siktar härutöver, som nämnts, mot att genomföra uppföljningsprogram för högstadiet, att utveckla samarbetet med gymnasiet samt att sprida Drogkampen till ytterligare några kommuner. Drogkampens förhoppning är att utbildningsnämnden under våren 2001 också kommer att besluta att permanenta stödet till Drogkampen.

Denna utvärdering gör, som sagt, inte anspråk på att komma med vetenskapliga bevis. Den visar däremot hur en idé i rätt sammanhang, vid rätt tidpunkt kan bli accepterad, få stöd från många håll och växa till en kraft att räkna med.

Tack alla elever och lärare som hjälpt oss utveckla Drogkampen, alla föräldrar som ställt upp under Uppvärmningen och Finalen samt alla sponsorer som tillsammans med H M Konungen vågat tro på Drogkampen. Ett särskilt tack till alla er som engagerat er ideellt för Drogkampen. Utan er hade Drogkampen inte blivit någonting.

En ny pedagogisk metod har sett dagens ljus. Grunden är lagd – en god grund att bygga vidare på. Det kan diskuteras, om det räcker med denna insats i skolår 6. Drogenkäterna i skolår 7 och 8 visar att **innan uppföljningsverksamheten från skolår 7 och uppåt är utvecklad, kan man troligen inte räkna med bestående resultat i Drogkampen.** Droginformation fungerar som en vaccination. Den skyddande effekten har emellertid kort varaktighet. En ny injektion behövs med jämna mellanrum genom alla skolår. Detta är ett av de områden Drogkampen, behöver ägna speciell uppmärksamhet åt under den närmaste tiden!

Attitydförändringarna, hos de elever som deltagit i Drogkampen, är mycket glädjande. Resultatet av tolvårsenkäten (s 22 samt bilaga 12) stärker oss i vår övertygelse, att allt gemensamt drogförebyggande arbete som gjorts i Upplands Väsby kommun har samverkat till det bästa. Det starka stöd Drogkampen fått i WHO-rapporten (s 23 f samt bilaga 15 och 16) fyller oss med inspiration att gå vidare.

Att eleverna visat att de tror på Drogkampen är av avgörande betydelse. Särskilt ska framhållas betydelsen av det breda samhällsengagemang som Drogkampen skapat. Att många vuxna stöder Drogkampen, gör att eleverna förstår, att detta är viktigt. Och när många människor vill samma sak, kan förändringar åstadkommas!

Den publicitet Drogkampen fått har bidragit till att ytterligare förstärka bilden av Upplands Väsby kommun som en föregångare och betydelsefull aktör på den drogförebyggande arenan.

Kommunens förhoppning är att Drogkampen ska hjälpa oss en bit på vägen mot den drogfria ungdomstid vi alla drömmer om. Ett välgrundat antagande är, att dessa insatser ska medföra en minskad ungdomskriminalitet och därmed ett bättre liv för ungdomarna och lägre kostnader för samhället.

Slutorden får en av skolans personal och några elever:

”Tack för allt!!! Det har varit kul, jobbigt, givande, gråtfärdigt, spännande.” (Leila Kivimäki i Sverigefinska skolan.)

”Jag tycker att Drogkampen är en jättebra tävling och hoppas att till slut hela världen kan ha möjlighet till Drogkampen och på så vis också en värld utan droger!” (Jonatan i skolår 6.)

”Det är skönt att veta att någon bryr sig. Om inte föräldrarna gör det, så gör ni det i alla fall – så tack ska ni ha!” (Martina och Jeanette i skolår 7.)

LEDNINGSGRUPPEN FÖR DROGKAMPEN

Per-Ola Lindahl
Ordförande

Thord Jansson
Projektledare

BILAGOR

1. Drogkampens sponsorer 1998, s 29
2. Drogkampens sponsorer 1999, s 30
3. Drogkampens sponsorer 2000, s 31
4. Drogkampens tävlingsstationer 1998, s 32
5. Drogkampens tävlingsstationer 1999, s 33
6. Drogkampens tävlingsstationer 2000, s 34
7. Beslutet från Patent- och Registreringsverket om Drogkampens logotyp, s 35
8. Elevfoldern, s 36
9. Avtalet om informationsvideon, s 37
10. Drogenkäten 1996-2000, s 39
11. Närpolisens bedömning, s 40
12. Utdrag ur 12-årsenkäten – Tolvåringars hälsa och levnadsvanor i Nordvästra sjukvårdsområdet, s 42
13. Samarbetet med IOGT-NTO och IOGT-NTOs Juniorförbund, s 42
14. Skolverkets pressmeddelande 2000-01-14, s 43
15. Peer review af tobaksprævention i Stockholm. Planlægnings- og Folkesundheds-kontoret, Sundhedsforvaltningen i Københavns Kommune i samarbejde med Samhällsmedicin vid Stockholms läns landsting, s 45
16. Utdrag ur Annual Report from the County Council of Stockholm, version 1 August 2000, s 52
17. Några lärdomar, s 54

KOMPLETTERANDE MATERIAL

Samlingspärm om Drogkampen 1997-2000
Informationsvideon om Drogkampen
CD från Finalen 2000

Drogkampens sponsorer 1998

Berntes Isolering

Cederroth International

Fresta Flitiga Fruar

Finnhammars Revisionsbyrå

FöreningsSparbanken

Hammarby församling

HM Konungen genom anslag ur Prins Carl Gustafs stiftelse

ICA Supermarket

Leve AB i Huddinge

Lions

Lokaltidningen

Pingstkyrkan

Svanströms

Video Solutions

Väsby Blomsterhörna

Väsby Centrums Företagareförening

Väsby El & Tele

Drogkampens sponsorer 1998-99

Arlanda Textil & tryck

Eds församling

Fresta församling

FöreningsSparbanken

Försäkringskassan

H M Konungen genom anslag ur Prins Carl Gustafs stiftelse

Hammarby församling

ICA Supermarket

Leve AB i Huddinge

Lions

Lokaltidningen

made in sweg

Musicland

Pingstkyrkan

SCA Packaging

Scandic Hotel Infra City

Serviceförvaltningen, Upplands Väsby kommun

Stockholm Records

Svanströms AB

Upplands Väsby Bredden Rotaryklubb

Video Solutions

Vårdföretaget Orkidén

Väsby Bil-el

Väsby Blomsterhörna

Väsby Centrums Företagareförening

Drogkampens sponsorer 1999-2000

Arlanda Textil & tryck

Byggettan

Biblioteket

C.A.T.O Reklam

Eds församling

Fresta Flitiga Fruar

Fresta församling

FöreningsSparbanken

Försäkringskassan

H M Konungen genom anslag ur Prins Carl Gustafs stiftelse

Hammarby församling

ICA Supermarket

Leve AB i Huddinge

Lions

Lokaltidningen

made in sweg

Musicland

Nya Kulturhuset

Pingstkyrkan

SCA Packaging

Serviceförvaltningen, Upplands Väsby kommun

Siemens

Stockholm Records

Upplands Väsby Bredden Rotaryklubb

Video Solutions

Väsby Bil-el

Väsby Blomsterhörna

Väsby Centrums Företagareförening

Väsbyhem

Tävlingsstationer vid finalen 1998

Arlanda Textil och tryck

Biblioteket

Fadderbyn

Farsor och morsor

Friluftsförbundet

Föräldraföreningen Mot Narkotika

Gemenskap I Väsby

Hela Människan (f d DKS)

ICA Supermarket

Missionskyrkan

Märsta BMX-klubb,

Pingstkyrkan

Radio Stockholm.

Tävlingsstationer vid finalen 1999

Biblioteket

Eds församling

Fadderbyn

Farsor och morsor

Friluftsförbundet

Föräldraföreningen Mot Narkotika, FMN

Gemenskap I Väsby, GIV

Hassela Stockholm

Hela Människan

ICA Supermarket

LO-kattens MC-klubb

Missionskyrkan

Musicland

Pingstkyrkan

Radio Stockholm

Tipspromenad för föräldrarna

Utbildningsnämnden

Vinnarna i Drogkampen 1998

Väsby Simsällskap

Väsby Kendoförening

Tävlingsstationer vid finalen 2000

Angoras

Biblioteket

Drugsmart

Fadderbyn

Farsor och morsor

Friluftsförbundet

Föräldraföreningen Mot Narkotika, FMN

ICA Supermarket

LO-kattens MC Mälardalen

Missionskyrkan

Motorförarnas Helykterhetsförbund, MHF

Musicland

Pingstkyrkan

Radio Stockholm

Svanströms

Sverigefinska skolans föräldraförening

Tipspromenad för föräldrarna

Vinnarna i Drogkampen 1999

Väsby IK

Väsby Simsällskap

Väsby Teknik

Dessutom var **närpolisen** samt ett tjugotal **ideellt arbetande funktionärer** med i arrangemanget. Sist men inte minst engagerade sig **många som arbetar i skolan** och elevernas **föräldrar** i Drogkampen! Totalt engagerades över 900 personer av Drogkampen under finaldagen 2000. När ser man ett så brett samhällsengagemang? Detta bådär gott för vår kommun och våra ungdomar - vår framtid!

Intyg från Patent- och Registreringsverket

Bifogas som pdf-fil vid e-postdistribution. Öppnas med Acrobat Reader.

prv1.pdf

prv2.pdf

Elevfoldern

Bifogas som pdf-fil vid e-postdistribution. Öppnas med Acrobat Reader.

Elevfoldern -
utsidan.pdf

Elevfoldern -
insidan.pdf

**AVTAL OM RÄTTIGHETERNA TILL
INFORMATIONSVIDEON OM DROGKAMPEN**

Detta avtal reglerar rättigheterna till informationsvideon om Drogkampen. Videon som blev färdig februari 2000 har producerats av Video Solutions AB i samarbete med Upplands Väsby kommun.

Parter: Video Solutions AB (organisationsnummer 556506-3731) och Upplands Väsby kommun.

Video Solutions AB överlåter förfoganderätten, dvs. tillåter Upplands Väsby kommun att fritt visa, kopiera, låna ut och ge bort informationsvideon om Drogkampen. Upplands Väsby kommun skall inte betala någon ekonomisk ersättning för överlåtelsen av förfoganderätten.

Vad gäller avsnitten från SvT, Bullen och filmen Miljön som gick upp i rök gäller särskilda begränsningar enligt bilaga.

Upplands Väsby 2000-10-29

Upplands Väsby 2000-10-28

Henrik Gatarski
Video Solutions AB

Per-Ola Lindahl
Upplands Väsby kommun

Bilaga:

Överlåtelse från SvT av rättigheter till 18 sekunder ur inslag från Bullen.

Överlåtelse från producent Lasse Hallgren av rättigheter till 15 sekunder ur filmen Miljön som gick upp i rök.

Parterna har fått varsitt exemplar av detta avtal.

-----Ursprungligt meddelande-----

Från: tony.bodin@svt.se [<mailto:tony.bodin@svt.se>]
Skickat: den 22 mars 2000 10:58
Till: Jansson Thord
Ämne: Drogkampen

Hej Thord!

Härmd ges ni tillstånd att använda 18 sekunder till en informationsfilm om drogkampen. materialet är hämtat från SVT's "Bullen" Tillståndet kan bara ges i 3 år. För skolbruk, ej kommersiellt bruk.
mvh
Tony Bodin

-----Ursprungligt meddelande-----

Från: lasse.hallgren [<mailto:lasse.hallgren@chello.se>]
Skickat: den 1 september 2000 12:24
Till: Jansson Thord
Ämne: Tillåtelse

Hej, Thord,
du har härmed tillåtelse att använda filmen med Pia under förutsättningarna att den inte säljs kommersiellt och inte används i annat syfte än vad den är avsedd för. Den får heller inte visas utanför Sverige och inte i några tv-kanaler eller på internet.
Lasse Hallgren
producent för Miljön som gick upp i rök

Drogenkäten i grundskolan**Jämförelse åren 1997, 1998, 1999 och 2000 – vissa frågor**

År	Årskurs 7	Årskurs 8	Årskurs 9
Har du druckit alkohol undervårterminen? Alla som svarat ja:			
1997	23%	44%	58%
1998	30%	46%	55%
1999	34%	48%	66%
2000	40%	48%	62%
Har du druckit hembränd sprit senaste året? Alla som svarat ja:			
1997	8%	22%	39%
1998	13%	20%	28%
1999	15%	21%	31%
2000	18%	26%	30%
Hur ofta har du storkonsumtion* av alkohol? Alla som svarat ja:			
1997	12%	31%	47%
1998	21%	30%	42%
1999	18%	36%	45%
2000	27%	37%	53%
Röker du? Alla som svarat ja:			
1997	5%	11%	14%
1998	11%	17%	25%
1999	11%	23%	27%
2000	13%	16%	21%
Har du sniffat någon gång? Alla som svarat ja:			
1997	5%	10%	10%
1998	2%	6%	3%
1999	6%	15%	10%
2000	8%	10%	10%
Har du använt narkotika? Alla som svarat ja:			
1997	1%	5%	7%
1998	1%**	2%**	2%**
1999	2%	3%	4%
2000	3%	7%	7%
* Med storkonsumtion avses minst en halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra burkar starköl eller sex burkar öl klass II ("folköl") vid samma tillfälle.			
** (de senaste 30 dagarna)			
Igy 2000-04-14			

POLISMYNDIGHETEN

Diarienummer

I STOCKHOLMS LÄN

Norrortspolisen

Närpolisen i Upplands Väsby

Bilaga till utvärderingen av Drogkampen

Närpolisen i Upplands Väsby gör följande bedömning av ungdomskriminalitetens utveckling under tiden Drogkampen har pågått.

Av det material jag har tillgång till kan jag enbart summera utvecklingen av ungdomskriminaliteten. Någon garanti att summeringen är helt korrekt kan jag därför inte ge. Om jag hade varit förtutseende och haft resurser för att intervjua personer som gripits eller omhändertagits av polisen skulle bilden möjligen ha blivit tydligare. Bedömningen görs den 13 september 2000.

1. Den första gruppen ca 15 personer i åldern 17 – 25 år är just nu föremål för polisens ”intresse”. De stjälar bilar och förflyttar sig i de stulna bilarna för att göra inbrott eller begår våldsbrott såsom personrån, misshandel och olaga hot. En del av dem gripes, förhöras och kort därefter, på grund av åldern, så släpps de i avvaktan på rättegång och dom. Många av dem är inne i ett missbruk av både alkohol och narkotika.
2. Den andra gruppen är ”svansen” till grupp 1. 15-20 pojkar och flickor något yngre. Den så kallade nyrekryteringen. Många av dem har gått igenom skolan med dåliga betyg och känner sig osäkra. Skolan har många gånger begärt polishjälp för att reda ut bråk och stölder. Man har därifrån ofta sagt att de kommer att ”spåra ur” senare i livet.

I min beskrivning på hur normalkurvan ser ut, vad gäller alla ungdomar i Upplands Väsby, brukar jag säga att denna grupp ungdomar (1 och 2) är de som inte går att påverka särskilt mycket. Trots många och tappra försök ”går de inte att rädda” säger man. De har så vitt jag förstått inte på något sätt påverkats av Drogkampen. En del av dem har sannolikt heller aldrig hört talas om Drogkampen. De flesta lämnade skolan innan Drogkampen startade.

3. Den tredje gruppen som kan ha eller har påverkats av Drogkampen är drygt de 80-90 % ungdomar som lyssnar på samhällets inställning till droger. När vuxenvärlden samstämmigt ger tydliga signaler i skolan, på fritidsgårdarna, inom socialtjänsten, hos polisen och inte minst från föräldrarna, blir det svårt för ungdomarna att blunda för vad som gäller. Här har Drogkampen sannolikt haft en mycket stark inverkan på ungdomarna.
De får på ett roligt sätt praktisera vad som är rätt och fel och stärks att säga nej när tillfället kommer.

Om samhället/vuxna ger tydliga signaler vad gäller droger, får man även andra positiva effekter. Det kan vara möjligt att projektet "Stolta skola" som syftar till att minska skadegörelsen på skolor och fritidsgårdar på så sätt har fått draghjälp. Det är också möjligt att föräldrar genom Drogkampen givits civilkurage att anmäla ölförsäljning till minderåriga. Polisen har i vart fall fått in flera tips sedan Drogkampen startade. Detta ser jag som en tydlig förändring i lokalsamhället.

En minskad droganvändning kan på lång sikt ge färre bråk på gator och i krogmiljöer och minskade anmälningar om brottslighet i övrigt. Alla dessa faktorer är ju kopplade till varandra.

Det skulle vara bra om Upplands Väsby kommun kunde genomföra en undersökning med djupintervjuer bland ungdomar. Med denna undersökning, som grund för fortsatta mätningar av gjorda insatser, kommer vi ju få svar på frågan om attityderna till droger på lång sikt verkligen har förändrats.

Antalet avslöjade narkotikabrottslingar är i de allra flesta fall ett resultat av ett aktivt spaningsarbete och således starkt bundet till polistillgången. Ju flera poliser som ingriper mot langare eller missbrukare desto flera brott. I nuläget rapporteras endast de gärningsmän som stoppats vid trafikkontroller och varit påverkade av narkotika eller burit narkotika på sig. Det är endast i undantagsfall polisen ingriper i spaningsärenden i Upplands Väsby.

De ca 15 missbrukare som vistas i Upplands Väsby centrala delar ingår inte i de ovan räknade kategorierna. I de här fallen har polisen och socialtjänsten ett mycket gott samarbete och vi räknar med att Upplands Väsby så småningom kommer att bli relativt fritt från missbrukare. Denna kategori påverkas sannolikt inte av Drogkampen. Möjligen kommer de att få ändra sitt beteende något. De kommer i framtiden inte att kunna långa till våra ungdomar.

Upplands Väsby 2000-09-13

Göran Blomqvist
Närpolischef

Bilaga 12

12-årsenkäten **Tolvåringars hälsa och levnadsvanor** **i Nordvästra sjukvårdsområdet**

Bifogas som pdf-fil vid e-postdistribution. Öppnas med Acrobat Reader.

12-årsenkäten.pdf

Bilaga 13

Brev från IOGT-NTO-rörelsen till Upplands Väsby **kommun angående Drogkampen**

Bifogas som pdf-fil vid e-postdistribution. Öppnas med Acrobat Reader.

IOGT-NTO, bilaga
7.pdf

PRESSMEDDELANDE 2000-01-14

ANT-undervisningen granskad:

För mycket om risker och för lite främjande

De nationella målen för undervisningen om tobak, alkohol och andra droger är så vida och oprecisa att i stort sett alla skolor uppfyller dem. Det menar Skolverkets utbildningsinspektörer i sin rapport som lämnades till regeringen idag.

Några skolor som inspektörerna besökte hade en bra undervisning inriktad på att främja hälsa snarare än att bara berätta om riskerna. Där fanns ANT-frågorna med i en bredare hälsoundervisning som också tar upp trivsel, sex och samlevnad, mobbning m m. Förra årets Nationella kvalitetsgranskning genomfördes på 83 skolor i Blekinge, Jämtlands, Kalmar och Västra Götalands län. Totalt har 40 utbildningsinspektörer med olika bakgrund besökt skolorna. 12 av dessa har granskat skolornas undervisning om tobak, alkohol och andra droger.

Huvuddelen av skolorna som utbildningsinspektörerna besökt bedriver en traditionell ANT-undervisning som bygger på vilka risker det finns med tobak, alkohol och andra droger. Den är koncentrerad på fakta kring själva drogerna och deras medicinska och sociala skadeverkningar. Tillgänglig forskning visar att en sådan fakta- och riskfixerad undervisning snarare ökar elevernas nyfikenhet och vilja att prova alkohol och andra droger.

För lite hänsyn till eleverna

Undervisningen i de besökta skolorna tar alldeles för lite hänsyn till elevernas egna föreställningar om tobak, alkohol och andra droger. Om skolorna vill få eleverna att ifrågasätta sina attityder och vanor måste undervisningen mer utgå från deras egna perspektiv.

Det blir svårt att planera undervisningen eftersom det inte görs några regelbundna och systematiska utvärderingar av hur den fungerar. Både vad det gäller elevernas kunskaper i ämnet och deras attityder och vanor. Detta gör att skolorna inte ser att det finns brister i elevernas möjlighet att påverka utbildningen och att det saknas samverkan med föräldrar och närsamhälle.

Resultatet blir att det görs för lite för att undervisningen ska bli bättre.

Samhällets förväntningar

Skolorna uppnår idag de mål som finns för undervisningen om tobak, alkohol och andra droger i de nationella styrdokumenterna (läroplanerna och kursplanerna). Men dessa mål är ganska lågt satta jämfört med de förväntningar som samhället har. I folkhälsopropositionen, i det nationella handlingsprogrammet för alkohol och drogförebyggandeinsatser m.fl. nationella dokument är det klart att ANT-undervisningen måste bli mer helhetsbetonad och mer allmänt hälsofrämjande. Men dessa samhällets förväntningar måste synas tydligare i styrdokumenterna (läroplanerna och kursplanerna), menar inspektörerna.

Det övergripande nationella målen omvandlas sällan till konkreta mål i de enskilda skolorna. Eftersom skolorna i stor utsträckning saknar konkreta mål för sin ANT-undervisning, blir det svårt att se vilka behov av utbildning det finns för personalen. Och det är ett viktigt skäl till den näst in till obefintliga kompetensutvecklingen av lärare och andra inom området.

Utbildningsinspektörerna ger förslag på flera åtgärder:

- Statens förväntningar på en mer hälsofrämjande undervisning måste beskrivas tydligare i läroplanerna och ansvaret bör inte som idag bara ligga på rektor.
- Lärare och annan personal måste få större möjlighet till kompetensutveckling. Högskolor och universitet bör få i uppdrag att erbjuda utbildningar inom ANT och hälsoundervisningens område.
- Forskning kring ANT-undervisningens metoder och effekter bör stimuleras.
- Inför en helhetsinriktad hälsoundervisning! Frågor som ANT, mobbning och kränkande behandling, sex och samlevnad kan inte skiljas från varandra i undervisningen.

- Större plats bör ges till de här frågorna och andra värdegrundsfrågor i lärarutbildningen.
- Kommunerna måste få med ANT- och hälsoundervisningen i sina skolplaner.
- Föräldrarna måste tidigt involveras i skolornas förebyggande arbete.
- Undervisningen ska utgå från elevernas frågor, erfarenheter, upplevelser och värderingar.
- Sammanställ elevernas svar om attityder och vanor när det gäller alkohol, tobak och narkotika som de regelbundet lämnar till skolsköterskan! En sådan sammanställning kan bli ett värdefullt underlag för planering och genomförande av ANT-verksamheten i en skola.
- Målsättningar som siktar mot att eleverna utvecklar förståelse och acceptans för en restriktiv tobaks-, alkohol- och narkotikapolitik, bör införas i styrdokumentet.

Mer information

[Gunilla Olsson](#), projektledare Skolverket 08-7237955

[Jörgen Svedbom](#), utbildningsinspektör 036-157738

[Anders Häregård](#), utbildningsinspektör 08-7836690

Kjell Lindgren, utbildningsinspektör 08-4010191.

**PEER REVIEW AF
TOBAKSPRÆVENTION I
STOCKHOLM**

**Planlægnings- og Folkesundhedskontoret
Sundhedsforvaltningen
Københavns Kommune**

**Stockholms läns landsting
Samhällsmedicin**

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. BAGGRUND	3
1.1 Formålet med granskningen	3
1.2 Anvendt metode	4
1.3 Sammensætning af arbejdsgruppe	5
1.4 Rapportens struktur	5
2. POLITISK/ADMINISTRATIV RAMME FOR TOBAKSPRÆVENTION I STOCKHOLMS LÄN	6
2.1 Indledning	6
2.2 Det politiske niveau	6
2.3 Det faglige/administrative niveau	7
2.4 Økonomi	8
2.5 Mål og strategi	8
2.6 Analyse	9
2.7 anbefalinger	10
3. MÅL OG STRATEGI FOR DET FOREBYGGENDE TOBAKSARBEJDE I UDVALGTE LOKAL OMRÅDER	11
3.1 Mål for det forebyggende tobaksarbejde	11
3.1.1 Södertälje sjukvårdsområde	11
3.1.2 Nordvästra Sjukvårdsområde	12
3.2 Strategier for at indfri målsætningerne	12
3.2.1 Sydvästra Sjukvårdsområde	12
3.2.2 Södertälje Sjukvårdsområde	12
3.2.3 Nordvästra Sjukvårdsområde	13
3.3 Sammenhæng vedrørende mål	13
3.4 Sammenhæng vedrørende strategi	13
3.5 anbefalinger for det videre arbejde	14
4. BESKRIVELSE AF TRE TOBAKSPRÆVENTIVE INTERVENTIONER	15
4.1 Tobaksarbejde i Sydvästra Sjukvårdsområdet	15
4.2 Samordnad Tobaksavvänjning och Prevention i Primärvården och Södertälje Kommun Södertälje Sjukvårdsområde (ST)	17
4.3 Drogkampen (DK)	19
5. KONKLUSION	21
5.1 Afsluttende diskussion	21
5.2 anbefalinger for det fremtidige arbejde	21

4.3 Drogkampen (DK)

Drogkampen er som navnet antyder en intervention der retter sig imod forebyggelse af anvendelse af Droger. Tobaksrygning og afhængighed af nikotin sidestilles her fx med brug af heroin, kokain og anden narkotika. Droger omfatter flere stoffer end det ordret narkotika gør på dansk hvorfor at betegnelsen : ”Droger”, vil blive brugt i det efterfølgende.

Ordret ”kamp” refererer udover kampen mod droger ligeledes til en konkurrence for samtlige 6 klasser i Upplands Väsby kommun, der udgør kernen i projektet. Upplands Väsby er en kommune i Nordvästra sjukvårdsområdet.

Målet med Drogkampen er at formidle viden via oplevelser der munder ud i en personlig stillingtagen for den enkelte til anvendelsen af droger.

Målsætning kan således opsummeres i :

At formidle viden og oplevelser som resulterer i en personlig stillingtagen til droger- til et ”Liv fri for droger”.

Målgruppen er i en snæver betydning elever i sjette klasse og i en lidt bredere betydning hele netværket/lokalmiljøet der omgiver denne aldersgruppe.

Metode:

Drogkampen er en pædagogisk metode der grundlæggende bygger på interessen på konkurrencer og på at involvere hele netværket omkring de unge i aktiviteten. Aktørerne er således ud over de unge, forældre, personale på skolerne, private sponsorer, kirker, lokal politiet, foreninger og lokalsamfundet i det hele taget. Alle sjette klasser i kommunen, 19 i alt ca., 500 elever, deltager i konkurrencen.

Selve konkurrencen består af fem dele, hvoraf de første 4 bedømmes således at hver klasse få en karakter for det produkt der er ydet. Således fremkommer der slutteligt en vinder. Der er tale om:

Opvarmningen:

Skoleklasser blev i denne fase sat til at diskutere ”de fire livsvilkår” som indgår i konkurrencen: mig selv, mine relationer, samfundet og miljøet. Opgaven bestod i at diskutere med en række konkrete spørgsmål med klassekammeraterne og forældrene og slutteligt fremstille diskussionen skriftligt til bedømmelse. Et spørgsmål kan fx være: ”Hvorfor er det ekstra farligt at indtage droger når man er ung?”

Starten:

Består af en fælles arrangement hvor der bliver undervist og fortalt om droger. Klasserne får i denne sammenhæng point efter hvor mange der møder op fra klassen.

Kampen:

Kampen forløb over tre måneder og bestod af klasserne skulle løse flere opgaver. Fx blev der trykt spørgsmål/opgaver i den lokale avis, som klasserne skulle besvare og således få point.

Finalen:

Selve finalen blev afholdt ved et tre timers arrangement en lørdag eftermiddag hvor børnene løste en række opgaver.

Festen:

Prisoverrækkelse og disko aften for de medvirkende..

Rammen for projektet er i høj grad baseret på at involvere skolerne, forældrene, private sponsorer, kirkesamfundet, foreninger, lokal politiet og Lensstyrelsen. Budgettet var for 1998/99: 539.900 sv kr. og for perioden 1999/2000: 475.000 sv kr.

Evaluerings/utvædering:

Der foreligger ikke nogen egentlig evaluering af projektet. Der bliver dog lavet en holdningsundersøgelse der undersøger deltagernes holdning til narkotika efter at have deltaget i Drogkampen. 368 elever har således besvaret spørgsmålet ”På hvilken måde har Drogkampen forandret din holdning til narkotika”? Majoriteten af besvarelserne centrerer sig om : ”Min holdning er ikke blevet påvirket”- 42% og :”Min holdning er blevet mere negativ”- 46%. Det fremgår ikke hvilken holdning som de 42% havde, der ikke var påvirket af Drogkampen.

Anbefalinger:

Set fra et dansk synspunkt er fremstillingen af rygning som ligestillet med anvendelsen af fx narkotika interessant. Det ville være særligt interessant hvis der i projektet var en redegørelse for om denne ligestilling i særlig grad påvirker formidlingen vedr. rygning. Det er jo påvist at nikotin er et vanedannende stof på linie med narkotika og som sådan er ligestillingen relevant. Det formidlingsmæssige aspekt- om denne ligestilling er nyttig er derimod uafklaret.

Projektet arbejder meget fint med ideen om at forandring og holdningspåvirkning sker i de nære netværk,- skole, familie osv. Og må antages alene på den baggrund at være virksomt.

Det meget store engagement som projektgennemførelsen er præget af er meget imponerende. Vi har det indtryk at netop de projektansvarliges store engagement er medvirkende til at det er muligt at involvere det lokale netværk og det store antal børn der deltager i projektet. Dette forhold er samtidig en stor udfordring i fremtiden idet forankringen og kontinuiteten i det fortsatte projekt og implementeringen af lignende projekter i andre dele af verden forudsætter at projektlederen har det samme store engagement – er en ”ildsjæl”- i samme omfang som i det nærværende projekt.

5. Konklusion

Formålet med nærværende rapport er som tidligere nævnt: at vurdere sammenhængen mellem de overordnede mål samt strategi for tobaksprævention i Stockholms Läns Landsting og 3 udvalgte projekter samt at komme med anbefalinger for områdets fremtidige udvikling

5.1 Afsluttende diskussion

Stockholms Läns Landsting overordnede mål på tobaksområdet er effektmål, der eftersom det ikke indeholder procesmål kan an vise, hvordan effektmålene kan nås. Der er ikke centralt opstillet rammer eller mål for, hvordan sjukvårdsdistrikter eller kommuner/bydele skal arbejde med tobak, ligesom der ikke findes en overordnet strategi på tobaksområdet. De enkelte sjukvårdsområder og bydele/kommuner er følgelig nødt til at anvende egne målsætninger og strategier for folkesundhedsarbejdet-uafhængigt af Stockholms Läns Landsting.

Landstinget giver m.a.o. afkald på at koordinere og styre folkesundhedsarbejdet, og dermed arbejdet med tobaksprævention ud over at stimulere det lokale arbejde fagligt og økonomisk.

Vi genfinder denne problematik i de tre områder, som peer review programmet omfattede, idet målsætningerne i de enkelte områder i store træk ikke understøttes af procesmål eller delmål, der sikrer at tobakspræventionsarbejdet bevæger sig i retning af det ønskede mål. I de tilfælde hvor strategierne er valgt, således at de understøtter de overordnede målsætninger, som fx i Södertälje Sjukvårdsområdet, fremgår det ikke tydeligt hvorfor at valget af procesmål er hensigtsmæssigt.

Det er uafklaret om ansvaret for udførelse af folkesundhedsopgaver bliver centralt placeret i Produktionsnämnden og hermed lokalt i produktionsområderne. Ansvar for udførelse af folkesundhedsopgaver herunder tobaksarbejdet ikke er placeret organisatorisk, hvilket kan medføre en spredt og tilfældig indsats.

Hälsoplanerernes meget forskellige organisatoriske placering og kompetencer forudsætter en opsamlende evaluering på området. De forskellige organisatoriske placeringer af hälsoplanerne indebærer en risiko for at den konkrete opgaveløsning udføres på meget forskellige niveauer og meget forskellig kvalitet i resultatet. Det er følgelig uklart hvilken rolle hälsoplanerne spiller med hensyn til at sætte tobaksprævention på dagsordenen i den ordinære drift i sjukvårdsområderne.

5.2 Anbefalinger for det fremtidige arbejde

Der findes ikke entydige målsætninger og strategier for arbejdet der er identiske med hensyn til tidsperspektiv og prioriteringer i arbejdet med tobaksprævention. Det er således ikke muligt at give en vurdering af om länet's præcise målsætninger nås gennem det lokale arbejde. Det bør således overvejes at koordinere indsatserne. Der bør ligeledes arbejdes videre med at operationalisere de meget ambitiøse mål for det lokale arbejde, således at man reelt kan anvende målene som styringsværktøj i den konkrete implementering af arbejdet samt at det bliver muligt at følge op på, hvorvidt målene nås.

Det anbefales følgelig at udbygge målhierarkiet på tobaksområdet således, at de overordnede mål for tobaksprævention på Landstingsniveau nedbrydes i en række delmål, der kan angive hvordan og i hvilken takt, de overordnede mål kan nås. Der kan suppleres med procesmål, som kan støtte udviklingen af en overordnet strategi for området. En måde at gøre det på er via en konsekvent opdeling af målene for alle områder i :

- Resultatmål – der er konkrete i forhold til målene for SLL
- Procesmål – der beskriver hvordan det skal sikres at resultatmålene opfyldes
- Strukturmaal – der beskriver organisering og evt. rammer for arbejdet f.eks. overvejelser omkring det tobakspræventive arbejde som ordinær drift

Der synes at være behov for handlingsanvisende retningslinier for, hvordan tilbud om information og tobaksafvænnning gøres tilgængeligt for borgerne lokalt i den primære sundhedstjeneste på en måde som sikrer dækkende og varige tilbud.

Det anbefales videre at ansvaret for tobaksarbejdet placeres klart både politisk og administrativt, ligesom der bør udarbejdes en klar arbejds- og opgavefordeling for det udførende arbejde mellem Centrum for Tobaksprævention, halsplanerere og nøglepersoner i sjukvårdsområderne og på de enkelte sjukvårdscentraler.

Det er formuleret som en målsætning både politisk og fagligt, at tobaksprævention skal integreres i den ordinære drift i sjukvårdsområderne. Tobaksarbejdet har i de områder, vi har gransket, været tidsbegrænset projektarbejde. Det er nødvendigt at udvikle styringsmekanismer, der kan sikre at målsætningen om at tobaksprævention skal være tilgængelig lokalt som del af ordinær drift, i sjukvårdsområderne og på vårdcentralerne.

Der er for ingen af områderne beskrevet sammenhænge mellem prioriteringer og økonomi, hvilket er en forudsætning for at kunne foretage egentlig anbefalinger for det videre arbejde.

For at sikre en målopfyldelse kan det også anbefales at man f.eks. vurdere metodevalg og målgrupper, da det har stor betydning for realiseringen af strategier og målsætninger.

Det anbefales, at man overvejer, hvorledes erfaring og ekspertise kan fastholdes i de tre projekter. En af måderne er at lade projekterne overgå til drift.

Ligeledes anbefales det at arbejde med at sikre det sundhedspersonale, der arbejder med tobaksprævention, tid i dagligdagen til at rådgive rygere.

Det anbefales at systematisk beskrive den metode der anvendes i forbindelse med den individuelle og gruppebehandlingen af rygere. Her tænkes på det teoretiske og det samtaletekniske rationale. Endelig anbefales det at evalueringen af intervention fortages af en uvildig og ikke som det er tilfældet, af Centrum for Tobaksprævention, der er en parthaver i projektet.

Drogkampen anbefales at redegøre for på hvilke måder det er nyttigt at arbejde med Droger og heriblandt rygning under et begreb.

Endelig anbefales det at beskrive metoden på en sådan måde at det

fremgår, hvorledes projektet forankres i det fortsatte tobakspræventive arbejde uden at være afhængig af enkeltpersoners ildhu.

Det anbefales endvidere, at man forlader tanken om at eksportere Drogkampen til andre dele af Sverige før projektet er forankret og fuldt afprøvet.

Bilaga 16

Utdrag ur Annual Report from the County Council of Stockholm, version 1 August 2000, s 8-9

Stockholm December 2000

Annual Report from the County Council of Stockholm

Version 1 August2000

Lena Kanström
Healthy Cities Co-ordinator

Sub-network (HfA, target 14 and 20 and HC Criteria A.2): As the County Council is the member in the Healthy Cities network the steering group has decided to have a sub-network for those municipalities who want to be partners in the Healthy Cities activity. Every year a letter is sent to the mayors in the 26 municipalities and 18 districts in Stockholm, with an invitation to be a partner in the Healthy Cities activity. In 2000 following municipalities/districts are partners, Haninge, Upplands Väsby, Spånga-Tensta, Sollentuna, Södertälje, Vantör, Söderled, Skarpnäck, and also the Regional Planning Office. This network has had xx meetings during the year 2000. The meetings are mostly to share experiences, discuss actual questions, and to inform about latest knowledge/information. Some comments from these meetings are that you meet persons from other municipalities who can bring about new ideas and have suggestions to solutions of various problems as they already have solved the same problem.

Peer-review in collaboration with Copenhagen (HC Criteria D.4.): In 1999 Copenhagen and Stockholm started collaboration regarding peer-review of various activities. The first period was March 1999 to May 2000. Activities peer-reviewed during this period were on prevention of tobacco use at the local level and Healthy Shops/ Health Information Centres. In total four objects were peer-reviewed. The work has been documented in five reports, one on each object and one summery report describing the political decisions, the method used, the results and suggestion on improvements. The activities were “Drug-Fight” in Upplands Väsby, a collaborating program (collaboration among various local organisations, children parents and schools staff), “Tobacco work in the Southwest District” “To improve public Health in Södertälje - prevention of tobacco use”. The method used in the peer-review is good because it involves persons working in various projects. In Stockholm, 10 persons were active in the peer-review process. Persons such as politicians, collaborators etc were also involved as they were interviewed during the process. Some comments from the reports are: “The County Council need to revise the overall objectives to make them more feasible for breaking down to local objectives”. “The Tobacco preventive work in the Southwest District is very exciting as it is focused on prevention in the primary health care”. The co-ordinating project in Södertälje is a good example of the potential the health planner organisation is in co-ordinating and starting local preventive activities”. “The Drug-fight is of special interest as the project has activated several actors in the local community to be part in the preventive work”.

In short one could say that the method used was very good for this kind of reviewing and to give suggestions on improvements from persons understanding the situation. In Stockholm politicians both at the County Council and Municipalities took notice on those suggestions and made some decisions at once. Persons working in the various projects have also got very good suggestions how to improve the project. For the period 2000/2001 the politicians have decide that “children’s health” should be them for the peer-review.

Appointment to Local Healthy Municipal (HfA target 14, 20 and 21 and HC Criteria A.1.): In November 1999 Upplands Väsby Municipality sent in an application to be a “Local Healthy Municipal” as a partnership to the County Council in the work with Healthy Cities. Their application was sent to the Healthy Cities co-ordinators in Tuurku, Gothenborg and Copenhagen for reviewing. In March 2000 the Municipality was official appointed at the monthly political council. The mayor must sign the application as a political commitment. This is an important commitment for those working with public health questions in Upplands Väsby. The appointment is also mentioned in the local newspapers and people living in Upplands Väsby are using the appointment as a pressure against “bad political suggestions”.

NÅGRA LÄRDOMAR

Att som gammal socialarbetare få arbeta förebyggande känns för mig som en stor förmån. Under mina år med diakonalt arbete i bl. a. skolan – inom Svenska Kyrkan, i Hammarby församling – växte en vision fram om att en dag få arbeta kommunövergripande med ANT-undervisning. Synsättet på eleverna grundlades också under denna period.

Under det första projektåret var jag anställd av Svenska Kyrkan i Eds församling och på deltid utlånad till Upplands Väsby kommun för att arbeta med Drogkampen. Det pedagogiska budskapet – de fyra livsvillkoren – växte fram under denna min tid bland skolelever och konfirmander. I detta arbete fick jag också se, hur leken och tävlingen kunde användas för att närma sig de stora livsfrågorna. Denna tid gav mig en värdefull grund att bygga vidare på.

När jag tackade ja till uppdraget som projektledare för Drogkampen, visste jag inte, vad jag gav mig in på. Jag kände en stor osäkerhet inför uppdraget – trots visionen jag bar på. Att låta bli att försöka kändes emellertid omöjligt. Men, hur gör man en tävling för sjätteklassare med syftet att bearbeta deras attityder till droger?

Svårigheten att hitta sponsorer har jag kommenterat i själva utvärderingen. Relationernas betydelse för att få stöd – såväl praktiskt som ekonomiskt – kan inte överskattas.

Jag har lärt mig mycket av mötet med lärarna. Jag har förstått värdet av den kritik som vissa uttryckt och jag har burits fram av andras uppmuntran och entusiasm. Drogkampen har formats i en öppenhet dialog. Drogkampens mest värdefulla ambassadörer, är de lärare som från början vågat visa sitt motstånd – trots detta ändå deltagit i Drogkampen – och därefter haft modet att ändra uppfattning.

Drogkampen framstod från början för vissa lärare som en idé ”uppifrån”. Min uppgift som projektledare har jag upplevt som att ständigt kämpa med en gasballong för att få ner den på jorden – utan att punktera den. Stödet från min uppdragsgivare har naturligtvis varit av avgörande betydelse i detta avseende. En kommun som förstår värdet av förebyggande arbete. En kommun där samarbetet med närpolis, frivilligorganisationer, kyrkor och företag är ett naturligt inslag. En kommun som vågar göra något som ingen annan provat. Vad jag däremot inte förutsåg var, vilken kraft eleverna kunde utgöra. Utan deras engagemang hade inte Drogkampen landat. När detta gick upp för mig föddes begreppet elevkraften – en av Drogkampens fyra hörnstenar.

Sett i backspegeln kan jag konstatera, att förankringsarbetet hade kunnat göras bättre innan vi startade – om tiden hade funnits!

Mest av allt har jag fascinerats av det ideella engagemanget. Det har varit oerhört inspirerande att finnas med i en process, där en ny pedagogisk metod växer fram. Samtidigt har jag insett, att detta stöd varit en förutsättning för vårt framgångsrika arbete.

Thord Jansson
Projektledare

Budget och utfall 1997-2000

<u>Typ av kostnad</u>	Budget 1997-1998 Tkr	Utfall 1997-1998 Tkr	Budget 1998-1999 Tkr	Utfall 1998-1999 Tkr	Budget 1999-2000 Tkr	Utfall 1999-2000 Tkr
Projektleddning	300,0	311,0	295,0	261,6	300,0	376,7
Internt administrativt stöd				135,0		127,2
Informationsmaterial mm	100,0	76,3	45,0	40,6	50,0	70,1
Starten	50,0	12,0	5,0	0,0	15,0	0,0
Finalen	100,0	39,4	40,0	51,2	40,0	38,1
Första pris	100,0	31,6	45,0	41,7	45,0	37,6
Andra pris	50,0	6,4	15,0	5,6	15,0	6,4
Tredje pris	25,0	2,1	10,0	2,1	10,0	2,0
Etapppriser/Tröstpriser	25,0	0,0	0,0	2,1	0,0	3,3
Totalt	750,0	478,8	455,0	539,9	475,0	661,4
<u>Finansiering</u>						
Bidrag från länsstyrelsen	150,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Upplands Väsby kommun	150,0	324,1	299,6	363,3	305,0	437,7
Kontant sponsring*	450,0	54,7	55,4	62,0	70,0	77,5
Ingående balans på sponsring	0,0	0,0	0,0	14,6	0,0	46,2
Totalt	750,0	478,8	455,0	539,9	475,0	661,4

* Till detta kommer att vissa leverantörer subventionerat sina kostnader helt eller delvis samt allt ideellt arbete med alla tävlingsstationerna liksom sammanträden i olika grupper på fritiden. Värdet på dessa insatser kan uppskattas till i storleksordningen 100 000 kr per år (se nedan). De två sista åren har dessutom samtliga artister medverkat helt gratis! Härtill kommer ett ovärderligt föräldraengagemang mm. Sist men inte minst har Serviceförvaltningen, Nya Kulturhuset och Scandic Hotel Infra City sponsrat oss med lokaler och utomhusytor på finaldagen.